

Patryk Kominek

Uniwersytet Śląski

ORCID: 0009-0008-8875-9420

**Muzyka metalowa w żywiole akademii.
Wokół pracy *Żywioły i ideologie w narracjach muzyki metalowej*
(red. Jakub Kosek, Wydawnictwo Naukowe UP,
Kraków 2022, ss. 259)**

Studia nad muzyką popularną to obszar praktyk badawczych, który w Polsce wciąż się rozwija, jednak można dostrzec w tym zakresie już wiele ważnych przedsięwzięć akademickich, zarówno konferencyjnych, jak i wydawniczych (zob. np. Tański 2021: 10–15; Kosek, Tański 2023: 255–259). Subdyscypliną tych badań są studia nad kulturą i muzyką metalową, które w naszym kraju stopniowo się rozwijają. Recenzowana w tym miejscu publikacja stanowi przede wszystkim pokłosie ogólnopolskiej konferencji naukowej poświęconej *metal music studies*, która organizowana jest przez Katedrę Mediów i Badań Kulturowych w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (do 30.09.2023 – Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej) z inicjatywy dra Jakuba Koska, cyklicznie od 2017 roku. Jak zaznacza we wstępie redaktor książki: „Publikacja stanowi skromny wkład w ciągle formujące się w Polsce studia nad kulturą muzyki metalowej (*metal music studies*)” (Kosek 2022: 9). W tym miejscu publikacji odnajdziemy też informacje o dotychczas powstałych w kraju akademickich monografiach i tomach czasopism poświęconych kulturze i muzyce metalowej. Aktualny stan badań z tego zakresu wskazuje jasno, że istnieje jeszcze wiele luk do uzupełnienia.

Nieoczywista wydaje się tematyka przewodnia omawianego tomu. Pierwsza kategoria tytułowa dotyczy żywiołów. Trudno odnaleźć terminy spajające czy opisujące charakter całości muzyki metalowej. Część autorek/-ów poświęciło uwagę żywiołom. Wybrano zatem leksem niezwykle pojemny znaczeniowo i obecny w narracjach o muzyce popularnej, w szczególności w twórczości metalowej. Z kilku wyrażień przywołanych we wprowadzeniu do książki, jedno jest chyba najbardziej wyraziste i trafne, gdyż obejmuje trudno uchwytną specyfikę metalu – to żywioł sceniczny. Zaletą omawianej publikacji jest jej różnorodność. Pomimo podzielenia książki na trzy części, zatytułowane: *Żywioły twórczości*, *Żywioły idei i ciała* oraz *Żywioły „światów*

wyobraźni” polskich artystów, wydaje się, że tytułowe żywioły i ideologie wciąż chcą się niejako „wyrwać” spoza tych ram i trudno poddają się jakimkolwiek klasyfikacjom. Przyglądając się poszczególnym artykułom, warto zaznaczyć, że cechuje je pluralizm i oryginalność. Każdy z autorów/-ek cechuje się indywidualnym podejściem badawczym i jednostkowym doбором metod badawczych. Dzięki temu publikacja nie jest monotonna i daje możliwość spojrzenia z wielu inspirujących perspektyw na różne wielowątkowe zagadnienia.

Książkę otwiera artykuł Macieja Kubiaka poświęcony żywiołowi ognia w twórczości niemieckiej grupy Rammstein. W tekście zwraca uwagę dosłowne rozumienie pojęcia żywiołu, co w przypadku tej formacji jest naturalnie trafnym rozpoznaniem. Osoby, które uczestniczyły w koncertach zespołu, wiedzą dobrze, że kolektyw nigdy nie występuje na zamkniętych stadionach, a towarzyszące wykonaniom utworów płomień unoszą się kilkanaście metrów ponad scenę. Autor porusza temat ognia zarówno tego dostrzegalnego podczas występów *live*, jak i obecnego w warstwie obrazowej teledysków. Główną oś eseju stanowi jednak analiza tekstowa wybranych utworów niemieckiej grupy. W kolejnym artykule Natalia E. Copeland i Manuel Neysensas przeprowadzają studium przypadku amerykańskiej grupy industrial-metalowej Ministry. Zwraca uwagę odmienny od poprzedniego charakter artykułu. Omówiony tu został sam proces tworzenia utworów oraz ich struktura. W dobrze zilustrowanym tekście dużą uwagę poświęcono szczegółowej analizie riffów metalowych. Jakub Kosek pisze z kolei o twórczości amerykańskiego zespołu muzycznego Hollywood Vampires, w którego skład wchodzi m.in. Alice Cooper, Johnny Depp oraz Joe Perry. Autora interesuje różnorodność repertuaru prezentowanego przez tę „supergrupę” oraz specyficzne gry podejmowane z metaforycznie rozumianym żywiołem tanatycznym. Tekst zamyka pierwszą część publikacji.

Kolejny segment monografii zatytułowany *Żywioły idei i ciała* rozpoczyna się od artykułu Andrzeja Mądro, opisującego żywioł rytmu, polirytmie, groove i hipermetrum jako nowe idee metalu progresywnego. Rzetelna praca mieszcząca się w obszarze muzykologii oraz *sound studies* jest trudniejsza w odbiorze i skierowana, jak sądzę, przede wszystkim do specjalistów z zakresu teorii muzyki. O działalności amerykańskiej kontrowersyjnej grupy Steel Panther dowiadujemy się więcej z eseju Dawida Kaszuby. Jeżeli same *metal music studies* są perspektywą dość nową i nadal rozwijającą się w polskiej literaturze akademickiej, to wprowadzenie do tego obszaru perspektywy genderowej wydaje się wręcz nowatorskie. Szczegółowej analizie, interpretacji i klasyfikacji zostały poddane tutaj szczególnie teksty utworów zespołu. Mateusz Żyła, wykorzystując optykę literaturoznawczą, podąża z kolei za ustaleniami i badawczymi tropami prof. Tadeusza Sławka (Sławek 2020) w celu omówienia wybranych tekstów Metalliki autorstwa Jamesa Hetfielda. Krzysztof Socha analizuje nawiązania do struktury kalendarza obecne w nazwach piosenek i zespołów metalowych. Samo wprowadzenie do tematyki może wydać się zaskakujące: autor prezentuje wiele informacji z zakresu dat, miesięcy i pojmowania kalendarza w różnych kulturach, również plemiennych. Następnie kulturowe rozumienie miesięcy zostaje skonfrontowane z pojmowaniem ich przez muzyków metalowych. Autor koncentruje się przede wszystkim na zespołach zagranicznych, argumentując, że w polskiej

muzyce trudno odnaleźć większą liczbę przykładów zespołów używających nazw miesięcy w utworach. Paulina Łyszko w artykule zamykającym drugą część publikacji podejmuje tematykę eschatologiczną, zarysowując problematykę śmierci w kulturze muzyki metalowej. Szczególną uwagę przykuwa fragment poświęcony zjawisku nekromarketingu, strategiom promocji zespołów metalowych za pomocą możliwych powiązań ze śmiercią.

Trzecia część książki poświęcona została w całości działalności polskich artystów. Otwiera ją esej Karoliny Karbownik dotyczący twórczości zespołu Batushka. Cenne, że autorka postanowiła umieścić w pracy fragmenty własnego wywiadu z wokalistą zespołu. Ważne wydaje się dostrzeżenie i interpretowanie całości działalności formacji, swoistego archiwum kulturowego, elementów kultury chłopskiej i prawosławnej, do których nawiązuje grupa. Dariusz Baran zajął się z kolei problematyką recepcji muzyki metalowej w dwóch periodykach muzycznych: „Magazyn Muzyczny” i „Non-Stop” w latach 80. i 90. XX wieku. Ukłon dla autora za wykonanie mrówczej pracy, wyszukanie archiwalnych artykułów, świetny dobór humorystycznych przykładów i zręczne ułożenie materiałów w spójną całość, dającą dobry ogląd ówczesnej prasy o tematyce muzycznej. W tej części książki znalazły się również dwa rozdziały przygotowane przez duet autorów: Dorotę Kurek i Pawła Franciszka Ślizewskiego. W jednym ze szkiców autorzy skupiają się przede wszystkim na poszukiwaniu inspiracji twórczości tekściarskiej Romana Kostrzewskiego, przez wiele lat związanego ze słynną grupą Kat. W drugim z rozdziałów obojga autorów prześledzono zaś nieoczywiste związki pomiędzy inspirującą sztuką Zdzisława Beksińskiego a muzyką metalową.

Podsumowując, recenzowana publikacja jest niewątpliwie cenną pozycją z perspektywy rozwoju badań nad kulturą i muzyką metalową prowadzonych w Polsce. Autorzy i autorki przygotowali wartościowe poznawczo artykuły, cechujące się mnogością i różnorodnością podjętych zagadnień, tematów, metod, sposobów prezentacji i interpretacji materiałów. Zdarzają się drobne uchybienia edytorskie, niewpływające jednak znacząco na odbiór całości publikacji. To książka godna polecenia, stanowiąca zarówno pomoc dla studentów i studentek zainteresowanych muzyką metalową, jak i inspirację do dalszych badań akademickich nad muzyczną kulturą metalową.

Bibliografia

- Kosek Jakub. 2022. *Żywioły twórczości, idei i pasji w kulturze muzyki metalowej – wprowadzenie*. W: *Żywioły i ideologie w narracjach muzyki metalowej*. Jakub Kosek (red.). Kraków. 5–10.
- Kosek Jakub, Tański Paweł. 2023. „Muzyczne transgresje, inwersje, brikolaże. O kulturowych wymiarach muzyki popularnej”. *Przegląd Kulturoznawczy* 3(57). 255–259.
- Sławek Tadeusz. 2020. *Śladem zwierząt. O dochodzeniu do siebie*. Gdańsk.
- Tański Paweł. 2021. „Wstęp. Antropologia rocka – antropologia codziennych dźwięków”. *Kultura Współczesna* 2(114). 10–15.

